

Läraryntroduktion, Giovanniis rum av James Baldwin

av Jenny Jägerfeld

Om författaren James Baldwin

James Baldwin var en amerikansk författare, poet, essäist, dramatiker och förgrundsgestalt i den amerikanska medborgarrättsrörelsen, dvs de svartas kamp i USA för för mänskliga fri- och rättigheter samt mot ojämlikhet och diskriminering.

Baldwin föddes 1924 i Harlem, New York av sin ensamstående mor Emma Jones, vars mor hade varit slav. Modern berättade aldrig vem hans biologiska far var. När James var tre år gammal gifte sig modern med den mycket religiöse predikanten David Baldwin. James fick under åren som gick åtta syskon.

Han växte upp under fattiga förhållanden och drömde som barn om att komma någonstans i livet, bort från Harlem. Baldwin började tillbringa en stor del av sin tid på bibliotek och där väcktes hans lust att skriva, något hans också hade talang för

Trots att James och styvfadern – som han alltid kallade sin far – hade en ganska ansträngd relation så gick han i styvfaderns fotspår och blev vid fjorton års ålder också predikant i en pingstkyrka, men slutade efter tre år. Under tonåren blev han allt mer medveten om sin egen homosexualitet.

I highschool jobbade Baldwin för skoltidningen där han publicerade mängder av dikter, noveller och pjäser, som redan då hade en synbar litterär mognad och kvalitet.

Baldwin ville fortsätta på college efter att ha gått ut high school 1942 men blev tvungen att avvakta med detta då hans familj behövde ekonomisk hjälp. Han tog de jobb han fick och under en period jobbade han med att lägga räls för amerikanska armén i New Jersey. Under den perioden råkade han ofta ut för diskriminering. Han blev avvisad från restauranger, barer och andra inrättningar enbart på grund av att han var afroamerikan. Efter att han fått sparken från detta jobb sökte han andra jobb och kämpade för att få vardagen och ekonomin att gå ihop.

Den 29 juli 1943 förlorade Baldwin sin styvpappa och fick på samma dag sitt

åttonde syskon. Efter hand flyttade James Baldwin till Greenwich Village, ett område i New York som var populärt bland författare och konstnärer. Där kom han bland annat i kontakt med Richard Wright, som var den mest kände svarte amerikanske författaren på den tiden. Baldwin bestämde sig för att börja skriva på en roman och började dessutom få essäer och noveller publicerade i olika tidskrifter.

1948 fick Baldwin ett stipendie och flyttade till Paris, vilket innebar en dramatisk förändring. Flytten möjliggjorde för Baldwin att skriva om sig själv och sin bakgrund på ett friare och ärligare sätt. "Once I found myself on the other side of the ocean, I see where I came from very clearly... I am the grandson of a slave, and I am writer. I must deal with both." berättade Baldwin i *The New York Times*.

I Paris levde han på tillräckligt avstånd från det amerikanska samhälle han vuxit upp i för att kunna skriva om det. 1953 kom debutromanen *Go tell it on the mountain* ut, en löst självbiografisk roman som är en berättelse om kampen i att växa upp som svart i Harlem, men som också berör den komplicerade relationen till (styv)fadern och religiösa frågor. Boken blev snart en amerikansk klassiker.

Under de följande tjugo åren flyttade Baldwin runt i världen, från Paris till New York och därifrån till Istanbul och under tiden skrev han tretton romaner, däribland *Giovannis rum* (1956).

Baldwin återvände till USA i början av 60-talet för att delta i medborgarrättsrörelsen. Han reste runt i USA och pläderade för svartas rättigheter. Även om han fick utstå mycket kritik för sin pacifistiska hållning, sin ateism och homosexualitet, så förblev han under hela 60-talet en förgrundsgestalt i medborgarrättskampen och samarbetade flitigt med andra antirasistiskt aktiva människor som t ex Martin Luther King. Baldwin var dock motståndare till Black Power-rörelsen, där man ville få ekonomiskt och politiskt självstyre för de svarta och bli fri från vad man uppfattade som den vita överheten. De mer radikala inom black power-rörelsen förespråkade dessutom politiskt våld och "svart nationalism", vilket Baldwin tog avstånd ifrån.

Baldwin trodde snarare på ett pacifistiskt och socialistiskt samarbete med andra etniska minoriteter, arbetarrörelsen och människor med annan sexuell läggning än hetero. Baldwin dog av cancer i Paris 1987.

James Baldwin bröt ny litterär mark med utforskande av ämnen som ras, homosexualitet och sociala frågor. Han är också mycket känd för sina essäer om svarta människors erfarenhet i Amerika. Genom att våga handskas med tabubelagda ämnen som relationen mellan svarta och vita och de homosexuellas situation gav Baldwin en ny röst åt den amerikanska litteraturen.

Giovannis rum - Kontext

Giovannis rum, som är Baldwins andra roman, betraktas som Baldwins mest kontroversiella bok. Han har berättat att hans förläggare först bad honom bränna den på grund av att han trodde att det homosexuella temat skulle göra att Baldwin stötte sig med sin svarta amerikanska läsekrets. Man antog också att hans läsare förväntade sig att han skulle fortsätta att ägna sig åt teman som berörde svartas position i samhället, (Giovannis rum handlar om en vit homosexuell amerikan i Paris). Giovannis rum är en av de första amerikanska böckerna som behandlar ämnet homosexualitet. Att skriva om samkönade relationer på 50-talet vittnar om ett sort mod.

Giovannis rum hamnade på andra plats när amerikanska The Publishing Triangle 1999 publicerade *The Triangles list of 100 best lesbian and gay novels*. (Förstaplatsen gick till Thomas Manns *Döden i Venedig*.) Romanen väckte starka reaktioner när den kom ut 1956 men hyllades snart som ett mästerverk av kritikerna.

Giovannis rum - Handlingen i korta drag och analys

Den unge amerikanen David befinner sig i Paris. Det officiella skälet till hans vistelse där är studier, men egentligen driver han bara omkring. Han har just friat till sin flickvän Hella som gett sig av till Spanien för att fundera över förslaget. Under tiden hon är borta träffar han bartendern Giovanni från Italien och blir förälskad. Hela berättelsen utspelar sig egentligen under en enda natt. Den natt som enligt David leder fram till den mest fruktansvärda morgonen i sitt liv, det vill säga morgonen då Giovannis ska bli avrättad. Under den natten ser David på sitt liv i retrospekt och återkallar händelserna som ledde fram till att Giovanni åtalats för mord.

David vars mor dog då han var fem år gammal har växt upp tillsammans med sin far och sin faster. Fadern och fastern hade många konflikter under Davids uppväxt. Fastern tyckte att fadern var en dålig förebild för David, då han ofta kom hem onykter sent på kvällarna och då hade träffat olika kvinnor. Fadern säger att det enda han vill är att sonen växer upp och blir en "riktig man".

Under tonåren har David vid ett tillfälle sex med en jämnårig pojke. Morgonen därpå skäms han och kan inte stå för det han gjort. Han tar avstånd från pojken och börjar en tid senare även att vara riktigt elak mot honom, allt för att ta avstånd från det han gjort och känna sig som en riktig man.

David börjar själv dricka i tonåren och råkar då ut för en olycka när han kör bil rattfull. David övertalar sin far om att få skippa college tills vidare och istället ta ett jobb, vilket fadern går med på. David flyttar till Paris för att finna sig själv.

David driver runt i Paris utan någon sysselsättning och efter en tid har han inga pengar kvar. Han tar kontakt med Jacques, som är en äldre homosexuell bekant, för att låna pengar och de träffas för att äta middag. De går tillsammans till en gaybar som ägs av Guillaume. Där träffar de den unga Giovanni och David och attraktion uppstår. David förnekar sina känslor av attraktion till Giovanni för såväl Giovanni, som Jacques och kanske även för sig själv. Men Jacques förstår vad som är på väg att hända och uppmanar David att inte skämmas för sina känslor. Senare under kvällen går de hem till Giovanni tillsammans och har sex.

David flyttar in till Giovannis rum och de utvecklar en kärleksrelation. Han berättar om Hella för Giovanni, men Giovanni är inte särskilt oroad. Under några skälvande, kärleksrusiga månader tumlar de runt i Paris undre värld, bland hallickar och krogar, pissoarer och smutsiga affärer.

Efter en tid skriver Hella och berättar att hon kommer tillbaka till Paris och David tycker då att han måste skiljas åt från Giovanni. För att bevisa för sig själv att han inte är homosexuell letar han rätt på en kvinna som han är ytligt bekant med för att ha sex. Det blir en mycket glädjelös akt då han bara använder henne för att känna sig "som en man", för att bevisa för sig själv att han inte är homosexuell.

När David kommer tillbaka till rummet är Giovanni hysterisk då han har blivit sparkad från baren av Guillaume då denne har anklagat honom för att stjäla. Både

David och Giovanni har stor brist på pengar. David skriver hem till sin far och ber om pengar, men denna vill inte skicka några då han vill att David ska komma hem till USA.

Hella kommer tillbaka till Paris och David lämnar rummet och Giovanni under tre dagar utan att meddela vart. Han skickar ännu ett brev till fadern där han berättar att skälet till att han inte hört av sig är kärleksbekymmer, men att han nu tänker gifta sig och ber om pengar för detta.

Hella och David springer av en slump på Giovanni och Guillaume i en bokaffär och Hella känner sig obekvämt i detta då hon inte tycker om Jacques manér. Kvällen därpå besöker David Giovanni i hans rum. David tycker inte att de har något liv, någon framtid tillsammans även om han vacklar i detta. Giovanni har inlett en relation med Jacques men den tar slut efter ett kort tag och Giovanni får åter en chans att få jobb på Guillaumes bar.

Plötsligt får David reda på att Guillaume blivit mördad och Giovanni är den misstänkte. David föreställer sig att Giovanni gick tillbaka till baren för att fråga efter ett jobb och att han – trots att det var under hans värdighet – gick med på att ligga med Guillaume för att få det. Efter sexakten tänker sig David att Guillaume ändå nekat Giovanni ett jobb och Giovanni så dödar Guillaume i ett anfall av raseri.

Hella och David flyttar till södra Frankrike och de diskuterar relationen man-hustru. Hella, som ändå varit en modern och fri kvinna, meddelar att hon ändå vill gifta sig, skaffa barn och leva med mannen som överhuvud.

David är förkrossad över Giovanni's kommande avrättning och är förlorad i sina tankar kring detta, han känner stor skuld i vad som hänt. Hella är frustrerad över att hon inte får kontakt med honom. Han åker till Nice där han träffar en sjöman och Hella följer efter och upptäcker honom med denna sjöman på en gaybar och förstår då att han är homosexuell, något som hon misstänkt länge. Hella åker tillbaka till USA i vredesmod och boken slutar med att David föreställer sig Giovanni's avrättning och att han badar i skuld känslor.

Teman att diskutera

Den amerikanska drömmen

Huvudpersonen brottas med flera olika problem. Han funderar över om han ska – och kan – sälla sig in i ledet och leva den amerikanska drömmen med arbete, hustru och barn. Den amerikanska drömmen är ju inte bara en dröm utan också något som innebär en mycket smal fålla av konventioner och uttalade och outtalade krav.

Homosexualitet

David brottas också med sin egen homosexualitet och samhällets syn på detta. Kan han erkänna för andra, ens för sig själv att han är homosexuell? Hans far har sagt att det enda han vill är att David ska bli en riktig man. Hur starkt påverkas David av detta i sina val? Vad ska han välja? Passionen och kärleken till Giovanni eller tryggheten och förutsägbarheten i ett konventionellt val, det som Hella utgör. Giovannis rum handlar om konflikten mellan individens begär och samhällets värderingar och om vad skräcken för att bryta mot konventionen kan göra med en människa.

Klassamhället

Ett annat tema är klassamhället och vilka olika möjligheter som ges beroende på vilken social status man uppbär. Där blir unga fattiga män som Giovanni offer för orättvisorna en lägre klass medför, samtidigt som rika, vita män lever ut sina lustar. Giovannis liv och död visar på de konsekvenser ett förtryckarsamhälle kan få.

Social alienation

Ytterligare ett annat av bokens teman är social alienation. I Giovannis rum så står David inför beslutet att välja mellan sin amerikanska fästmö (och den amerikanska drömmen) och sin europeiske pojkvän men slutligen måste Baldwin handskas med att känna sig alienerad från det samhälle som i någon mån producerat honom.

Citat att diskutera

Om att vänta och att våga välja, sid 51

– Säg mig, sa han, vad betyder det här med tiden? Varför är det bättre att vara sen än tidig? Folk säger alltid, vi måste vänta, vi måste vänta. Vad väntar dom på?

– Ja, sa jag och kände Giovanni leda mig ut på djupt och farligt vatten, jag antar folk väntar på att bli säkra på sina känslor.

– För att bli *säkra*?

[...]

Han pekade mot mitt hjärta.

– Och när ni väntat – har ni blivit säkra då?

Om att våga älska oavsett kön, om skam och förhållande till sin kropp, sid 74

– Älska honom, sa Jacques häftigt, älska honom och låt honom älska dig. Tror du nånting annat på jorden verkligen betyder nåt? Och hur länge kan det räcka i bästa fall? – eftersom ni bägge är män och livet för er? Bara fem minuter, det försäkrar jag dig, bara fem minuter och mesta tiden, hélas!, i mörker- Och tänker du på dom som smutsiga, då blir dom smutsiga – dom blir smutsiga därför att du inte ger nånting, därför att du föraktar din egen kropp och hans. Men ni kan göra er tid tillsammans raka motsatsen till smutsig, ni kan ge varann nånting som gör er bägge bättre – för alltid – om du inte skäms, inte bara tänker på din trygghet.

Om kärlek och hat mot sig själv och andra, sid 105

Odjuret som Giovanni väckt inom mig skulle aldrig somna; men en dag skulle jag inte längre vara med Giovanni. Skulle jag då, som alla andra, vända och följa alla slags pojkar på gud vet vilka mörka avenyer och in på gud vet vilka mörka ställen?

Med denna hemska aning som hatet upp inom mig mot Giovanni, lika kraftigt som min kärlek och närt ur samma rötter.

Frågor att ställa i klassrummet:

- Beskriv James Baldwins uppväxt. Vad präglade honom? (Mormodern var slav, hade ingen biologis far, sträng religiös styvfar, fattig, många syskon etc.)
- Vad var det med flytten till Paris som gjorde att Baldwin kunde börja skriva på ett annat sätt?
- Vad handlar Giovannis rum om?
- Vem är David och vem är Giovanni? Beskriv deras karaktärsdrag?
- Vilka viktiga teman behandlar boken?
- Vilket förhållande har David till sin egen sexualitet? Inför sig själv? Inför andra?
- Vad är det som gör att han inte vågar leva ut sin homosexualitet?
- Beskriv Hella. Vilken syn har hon på äktenskapet (hon verkar ju inledningsvis leva rätt fritt där hon reser runt i Spanien och faktiskt måste tänka på om hon vill gifta sig eller ej, men landar sedan i att hon ändå vill gifta sig med David)?
- Varför har David sex med den ytligt bekanta kvinnan efter att ha "gjort slut" med Giovanni?
- Det har hänt mycket vad det gäller hur människor ser på homosexuella. Vilka hinder att uttrycka sin kärlek öppet finns fortfarande kvar i 2000-talets Sverige? Övriga världen? I hur man kan visa kärlek, prata om den, prata om sex. Vilka hinder som man kan se i boken har vi faktiskt kommit förbi (om några)?
- På vilket sätt spelar klass och social ställning roll för bokens karaktärer (kanske framför allt Giovanni)?

Inspiration

- Se filmen Weekend av Andrew Haigh som handlar om en ung man i dagens England som brottas med sin egen homosexualitet och att våga visa den öppet.
<http://www.imdb.com/media/rm463191040/tt1714210>
- Se filmen Fucking Åmål om att vara ung och homosexuell i en liten håla i Sverige: <http://www.imdb.com/title/tt0150662/>
- Läs mer om James Baldwin: http://en.wikipedia.org/wiki/James_Baldwin
- Läs mer om boken Giovannis rum:
http://en.wikipedia.org/wiki/Giovanni%27s_Room

- Intervju med James Baldwin: del 1:
http://www.youtube.com/watch?v=xb_NbdeE2zU, del 2:
<http://www.youtube.com/watch?v=Ctv85-4x8Jg>, del 3:
http://www.youtube.com/watch?v=emiKF7_4esQ
- En film från The West Indian Student Centre där James Baldwin och Dick Gregory talar om upplevelsen i att vara svart i USA jämfört med Storbritannien och Karibien. http://www.youtube.com/watch?v=ryuAW_gnjYQ